

labod

NOVO MESTO, 10. OKT. 1973 L. III., ŠT. 6

šele ko smo vsi za to!

urejanje medsebojnih razmerij delavcev v združenem delu

Zvezna skupščina je na seji 13. aprila 1973 sprejela poleg drugih zakonov tudi zakon o urejanju medsebojnih razmerij delavcev v združenem delu. Dejali boste, da to ni nič novega! Več ali manj ga vsi poznamo le po tem, da je prinesel novost glede dolžine letnih dopustov. Kaj več o novem zakonu pa verjetno ne vemo.

Ta prispevek sem posvetil temu zakonu zato, ker je v nekem pogledu celo odločilni zakonodajni prispevek k uresničevanju ustavnih dopolnil o družbenoekonomskem položaju delovnega človeka v družbeni reprodukciji. Zakon je zato že prehod iz dosedanje ureditve medsebojnih razmerij po temeljnem zakonu o delovnih razmerjih k bodočemu celotnemu zakonu o združenem delu.

V tem vsestransko razgibanem obdobju samoupravnega sporazumevanja je poglobljen namen tega zakona vspodbuditi in sprostiti čimvečjo ustvarjalno prizadevanje delavcev v vseh oblikah organizacij, od TOZD do vseh drugih oblik organizacij združenega dela, da bi lahko uspešno urejali in uredili medsebojna razmerja s podrobnim oblikovanjem pravic, obveznosti in odgovornosti.

Poglejmo, katere so tiste odločilne novosti in določbe v novem zakonu:

1. Pravice in obveznosti pri delu in iz dela, to je iz medsebojnih razmerij v združenem delu, urejajo in uresničujejo delavci neposredno in enakopravno v TOZD.
2. Te pravice in obveznosti urejajo delavci z enim ali več samoupravnimi sporazumi o medsebojnih razmerjih v združenem delu, ki morajo biti sklenjeni v pisni obliki.
3. Predlog samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih pripravi delavski svet

TOZD, določijo pa ga delavci z večino vseh zaposlenih v TOZD.

4. Samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih v združenem delu je sklenjen, ko dve tretjini vseh delavcev v TOZD pismeno izjavita, da se strinjata s pravicami in obveznostmi, ki so določene v predlogu samoupravnega sporazuma.
5. Ko je v samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih v združenem delu določeno, se ureja način uresničevanja posameznih pravic in obveznosti s splošnim aktom v TOZD skladno z omenjenim sporazumom.

Te določbe so najpomembnejša značilnost novega zakona in so konkretna pravna izpeljava ustavnega načela, da je „TOZD temeljna oblika združenega dela, v kateri delavci na podlagi svojega dela neposredno in enakopravno urejajo medsebojna razmerja pri delu...“ (2. točka XXI. zveznega ustavnega dopolnila).

Urejanje teh razmerij, to je določanje pravic in obveznosti iz medsebojnih razmerij, torej ni več v pristojnosti organov upravljanja (npr.: delavskega sveta TOZD), temveč je neodtujljiva pravica delavcev samih. Morebitni akt, s katerim bi delavski svet TOZD odločilno določal te pravice in obveznosti, je torej protiustaven.

Sporazum o medsebojnih razmerjih v združenem delu moramo razlikovati od samoupravnega sporazuma o združevanju (ta je sedaj pri nas v razpravi) in od sedanjega sporazuma o osnovah in merilih delitve dohodka in osebnih dohodkov, ki smo ga sklenili konfektorski Sloveniji. Novi zakon uvaja torej novo vrsto samoupravnega sporazuma.

Ob vsem povedanem se zastavlja vprašanje, kakšno veljavo imajo sedanji pravilniki o delovnih razmerjih in drugi pravilniki, ki urejajo posamezne zadeve s področja delovnih razmerij (npr.: pravilnik o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, o varstvu pri delu, o pripravnikih itd.). Zakon jih ne razglašja za neveljavne in za nezakonite, temveč zavezuje delavce v vseh oblikah združenega dela, da uredijo svoja medsebojna razmerja v združenem delu v skladu z novim zakonom najkasneje do konca leta 1973. In kot lahko vidite, tokrat ne gre le za formalno usklajevanje. V našem primeru bo sprejem samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih pomenil afirmacijo politične in družbenoekonomske vloge TOZD pri uveljavljanju položaja delavca v njej.

Milan Bratož

Praktične in lepe, uporabne za moške in ženske, so Labodove nove srajce iz kolekcije pomlad-poletje 1974. Pohvalili so jih tudi kupci, zbrani na modni reviji, ki je bila 11. septembra na Otočcu. (Foto: R. Bačer)

V pisarni službe za organizacijo plana in analize v Novem mestu je tekla razprava o nekem strokovnem vprašanju. Mnenja udeležencev razprave so bila dokaj različna, prepričevanja pa vedno bolj žolčna. Eden izmed njih, inženir Vladimir Škrinjar, je bil pripravljen na svoje trditve celo priseči. Ker na Sveto pismo ni mogel priseči, ker ga ni bilo pri roki, je dejal takole: „Prisegam na samoupravni sporazum...“

Ta prisega je verjetno prva te vrste. Zadnja pa prav gotovo ne bi smela biti.

Da so bili vzorci na letošnji modni reviji obiskovalcem res všeč, smo ugotovili ob njenem koncu. V garderobi je manjkalo kar 17 srajc!

Na zagrebškem jesenskem velesejmu so srajce pustili pri miru. Pokradli pa so zato skoraj ves ribiški pribor, s katerim so bile srajce dekorirane. Okusi tatov so pač različni!

V skupnih službah je komisija za kadre dosegla prvi „samoupravni“ rekord. Za 2 seji te komisije je bilo doslej potrebnih kar 5 sklicev! In da ne bo pomote: komisija se drugič še ni sestala, in vse možnosti so, da bo rekord prav kmalu izboljššan!

Majhna napaka, velike težave! Ubogi sekretar podjetja! Z biltenom št. 23, z dne 25. 9., si je sam naložil težko in mučno dolžnost: gradivo za časopis mu mora biti „PREDAVANO“ najkasneje do 30. v mesecu. Predano ali predavano? Naj si beli glavo sam, če si jo že pomožna administratorka splošne službe ob prepisovanju konceptov noče.

kako do strokovnega kadra

S programom štipendiranja smo za letos predvideli podelitev posojil za študij na naslednjih šolah:

- na srednji tehniški tekstilni šoli – konfekcijska smer 9
- na ekonomski srednji šoli 4
- na strojni tehniški šoli 3
- na elektrotehniški šoli, smer šibki tok 2
- na administrativni srednji šoli 3

Prošnje, ki smo jih sprejeli v vseh treh TOZD in skupnih službah, nam tudi letos potrjujejo, da za konfekcijsko smer srednje tekstilne šole v Kranju iz leta v leto pada zanimanje za vpis. Za študij na tej šoli smo dobili le 4 prošnje. Največje zanimanje je bilo za vpis na ekonomsko srednjo šolo in za administrativno srednjo šolo.

V TOZD Delta posojil za šolanje na srednjih šolah še niso podelili. Položaj s ponudbami in prošnjami pa tudi pri njih ni nič boljši.

Vidimo torej, da stojimo pred resnim problemom, kako zagotoviti kader za proizvodnjo. Sistem večernega šolanja, ki je bil doslej za konfekcijske tehnike organiziran le v Novem mestu, je padel v vodo. Vpis v I. letnik je zaradi pomanjkanja kandidatov in velikega osipa med šolanjem ukinjen. Rešitev, ki jo v tem trenutku lahko nakažemo, je, da sposobnim mlajšim delavkam omogočimo redno šolanje in da s sistemom dodatnega izobraževanja znotraj tovarne čim bolj usposobimo sedanji kader v proizvodnji.

Višina posojil, ki smo jih podelili, je povprečno 700 din. Po podatkih, ki nam jih je posredovala izobraževalna skupnost Slovenije, znašajo ugotovljeni življenjski stroški študentov na visokih in višjih šolah, ki se šolajo zunaj kraja stalnega bivališča, 1200 din mesečno in dijakov izven kraja bivališča 900 din. Če se študentje ali dijaki šolajo v kraju stalnega bivališča,

Prvi šivil Kako težko je začeti – po nekaj mesecih pa bo zaskrbljenost minila in stroj bo postal njen dober znanec. (Foto: S. Dokl)

so življenjski stroški za 200 do 300 dinarjev manjši. Vse tiste TOZD, ki so podpisnice družbenega dogovora o štipendiranju, bodo morale te ugotovitve republiške izobraževalne skupnosti upoštevati.

Na razpravah po delovnih skupnostih v TOZD in v organih upravljanja smo govorili tudi o bodočih zasnovah razvoja TOZD in tovarne kot celote. Kadrovski program, ki ga pripravljajo skupne službe, nam bo odkril nove resnice o pomanjkanju strokovnega kadra. Predvsem pa si bomo morali odgovoriti na vprašanja:

– Kakšne kadre potrebuje naša proizvodnja?

– Kakšne strokovne kadre imamo in kako jih zaposlujeemo?

– Kakšno kadrovsko politiko nam narekujejo spoznane pomanjkljivosti?

– Kako pravočasno pripraviti, usmeriti in usposobiti potrebne kadre?

– Kakšen je vpliv sistema nagrajevanja na kadrovanju?

– Kako načrtno izobraževati delavce?

– Kako vplivajo medsebojni odnosi na produktivnost?

– Kako organizirati kadrovske službe?, itd.

Odgovore na vsa ta in ostala vprašanja s tega področja pa smo dolžni dati čim prej.

želja članov skupnosti uresničena

Delo, ki ga opravljajo naše delavke, je povezano s potrebnimi slehernega človeka. Naša tovarna, ki proizvaja moško, žensko in otroško konfekcijo, zaposluje predvsem žensko delovno silo. To se pravi, da zaposluje tiste, ki imajo na domu še dosti drugih opravil, kar še zlasti velja za ženo-mater. Matere in druge, ki doma nimajo možnosti šivanja za svoje potrebe, so utemeljeno izrazile željo, da jim to omogočimo v tovarni. To jim je bilo omogočeno že do sedaj, vendar v proizvodnih prostorih, kar pa je bilo povezano z različnimi težavami.

Njihov predlog, da se v tovarniških prostorih najde prostor, kjer bi naredili tako imenovano „mini šivalnico“, je bil na zboru delovne skupnosti 3. 7. 1973 brez ugovorov sprejet. Ta želja se je pred nedavnim uresničila in mini šivalnica že služi svojemu namenu.

S pridobitvijo tega prostora smo po eni strani omogočili našim delavkam možnost, da si zase kaj skrojijo in sešijejo, po drugi strani pa smo se izognili motnjam v šivalnici, kjer teče redna proizvodnja

V. d. direktorja
Edo Komočar

lidija šentjurg in olga vrabič sta nas obiskali

Na povabilo družbenopolitičnih organizacij tovarne sta bili 19. septembra na obisku v tovarni tov. Lidija Šentjurg, članica sveta federacije, in tov. Olga Vrabič, predsednica konference za družbeno aktivnost žensk Slovenije. Obiska, ki je bil posvečen razgovorom o prevzemu pokroviteljstva na proslavo 50-letnice obstoja in dela naše tovarne, sta se udeležila tudi Franci Beg, predsednik občinske konference SZDL, in Marija Suhy, predsednica občinske konference za družbeno aktivnost žensk.

V prijetnem razgovoru smo goste seznanili s programom praznovanja 50-letnice obstoja tovarne in z dosežki, problemi in težavami pri našem delu. Po razgovoru so si gostje ogledali tudi tovarno v Novem mestu. Presenečenja nad našimi dosežki in urejeno proizvodnjo gostje niso skrivali.

Tovarišico Lidijo Šentjurg smo ob tej priliki zaprosili, da prevzame pokroviteljstvo nad našim praznovanjem. Na njen predlog bo imenovan širši koordinacijski odbor za proslavo, v katerem naj bi bili tudi predstavniki drugih republiških forumov. Tov. Šentjurčeva je načelno pristala na prevzemu pokroviteljstva.

Lojzka Potrč

Tovarišica Lidija Šentjurg si je z velikim zanimanjem ogledovala našo proizvodnjo (glej tudi sliko na naslovni strani) in bila iskreno presenečena nad našimi uspehi. (Foto: Sandi Mikulan)

Od navedenega števila planiranih posojil so bila podeljena posojila za študij na naslednjih šolah:

	Ločna	Libna	Delta	Skupne službe
– konfekcijska sred. šola	1	1	–	–
– ekonomska srednja šola	1	–	–	2
– strojna tehniška šola	–	1	–	–
– elektrotehniška šola	1	–	–	–
– administrativna sred. šola	–	1	–	2
– višja pravna šola			1	

dve generaciji

Pred komaj štirinajstimi dnevi smo imeli v „Delti“ prvo srečanje upokojencev podjetja Labod.

Na dvorišču tovarne smo nestrpnost pričakovali naše drage goste iz Ptuja, Novega mesta in Krškega. Po osmi uri so pričeli prihajati eden za drugim. Prostor pred vratarnico se je vidno polnil. Pozdravljanju in stiskanju rok ni bilo ne konca ne kraja. Sprva nekoliko tihi, zadržani pogovori so postajali sproščeni in glasnejši.

„Poglejte, tudi Butolenova je prišla,“ sem slišala za hrbtom. Ozrla sem se proti vhodu. Drobna ženička z ruto se mi je prijazno nasmehnila in mi ponudila roko, ko sem jo pozdravila. „Butolenova sem, veste. Dobila sem vabilo, pa sem prišla. Rada bi videla prostore, kjer sem nekoč delala. Likala sem, veliko let je preteklo od takrat. Joj, koliko se nas je že nabralo. Tako sem vesela, da name niste pozabili.“

Hudo mi je bilo prekiniti pogovor. Prispel je avtobus z gosti iz Novega mesta in Krškega. Tudi tem je bilo treba izreči dobrodošlico.

Ni moj namen govoriti o vtisih s srečanja upokojencev v Delti. To bodo morda storili oni sami. Le to hočem povedati, da si želimo še veliko takih srečanj. Hotela sem zvedeti še kaj o Butolenovi in starih časih, zato sem jo te dni obiskala doma v Žabjaku 21, tri in pol kilometre od Ptuja.

Dobila sem jo na od dežja razmočenem dvorišču. Ni me

pričakovala in tudi ne takoj spoznala. Ko sem ji povedala od kod prihajam, ji je zasijalo v očeh: „Seveda, seveda se vas spomnim. Petnajstega septembra sva se pogovarjali v Delti. Lepo, da ste prišli. Samo roke vam ne morem dati, pogledjte kakšne so. Bi lahko še prašiče

nakrmila? Pojdite v kuhinjo, takoj pridem za vami.“

Ko je prišla, se je opravičevala: „Ne morem več tako naglo, veste. Petinsedemdeset jih že imam, in vidim tudi že slabo. Kaka lažja dela še lahko opravljam. Dopoldne sem sama doma z nečakoma Mojco in Tončkom. Pravzaprav sta otroka moje nečakinje. Pri njej živim, dobro se razumemo. In še eno nečakinjo imam, ta dela v Delti. Lika. Anžela se piše, v Mestnem vrhu je poročena.“

„Kaj ste pa vi delali v Delti?“ sem jo vprašala.

„Likala sem, od dvaindvajsetega do enainpetdesetega leta. V začetku smo likale še z likalniki na oglje; še „štirke“ smo

morale same kuhati. Nihče nas ni ničesar učil, same smo se morale znati. Naš šef Vrabič je bil prej mornariški kapetan. O, kako smo se ga bale, če je zakričal! Včasih, če je bil dobre volje, pa nam je povedal tudi kako zanimivo iz svojega križarenja po morju. Veste kako so takrat krojile? Z ročnimi noži so rezale blago ob ravnilih. Pa nam vseeno ni bilo težko. Prodajalo se je še kar dobro. V začetku nas je bilo samo šest delavk, pozneje pa vedno več. Imeli smo celo dva potnika.“

„Kaj pa reklamacije in vrnitve, tega v vaših časih ni bilo?“ sem bila radovedna.

„O ja. Trgovine so včasih vračale srajce, če jih niso mogle plačati. Me, likarice, pa bi naj

bile krive. Srajce so bile gladke kot ogledalo! Pol ure smo morale eno likati. Vse trde od strahu smo bile, če smo zjutraj ob prihodu na delo zagledale škatle na stopnicah. „Hud dan bo,“ smo si rekle, in je tudi bil“

„Povejte mi, kaj mislite o sedanji, preurejeni Delti? Se vam zdi, da je delo sedaj težje?“

„Kaj težje, lažje! Če samo pomislim na likalnik na oglje, kuhanje „štirke“ in vse drugo?“

Kako drugače je sedaj! Moderni stroji, lepi prostori, pa nekatere še niso zadovoljne!“

Ta njena izjava mi je navdahnila misel, da povprašam še eno izmed naših najmlajših,

kako je zadovoljna s svojim delom v sedanji Delti.

Ko sem se poslovila od Butolenove, mi je hitela naročati: „Povejte v Delti, da se lepo lepo zahvaljujem za vabilo in denar. Veste, ne počutim se vedno dobro. Pravzaprav nisem namepravala priti, pa so mi dekleta iz našega kraja zagrozile, da ne gredo brez mene v Delto na srečanje upokojencev. Pozdravite vse, podjetju pa želim mnogo uspehov!“

Ali je zadovoljna naša po stažu najmlajša šivilija v Delti? Sprejeta je bila novembra lani, ima osemnajst let – to je Sonja Kolenc iz Zamušan. Če dela v dopoldanski izmeni, se z vlakom odpelje od doma ob štirih in petnajst, vrne se pa ob sedemnajsti uri in petnajst minut. Ko dela popoldne, je že ob trinajsti uri v Delti, vrača pa se z vlakom, ki odpelje iz Ptuja okrog polnoči. Ko je bila stara tri leta, so jo skupaj s štiriletnim bratcem dali v oskrbo družini, kjer živi še danes. Komaj je čakala, da dokonča šolanje v osemletki in se zaposli. Najprej se je zaposlila pri podjetju Povrtina v Mariboru, novembra lani pa je prišla v Delto.

„Ali ste imeli težave s šivanjem, ko ste prišli k nam?“ sem jo vprašala.

„Šivati me je že poprej naučila teta Trezika, ki tudi dela v Delti, tako da nisem bila preveč nerodna. Šivam naplečnike, vštike, etikete in drugo. Po štirih mesecih priučevanja sem dosegla normo. Delo mi je všeč in želim ostati v tem poklicu. Všeč mi je v Delti. Če mi da servirka kako slabše delo, mi ni posebno pogodu – mora pa biti opravljeno. Lepo toplo je tu in zadovoljna sem.“

Lepo ji je tudi pri družini, kjer živi. V prostem času pomaga delati na polju, hodi pridno na gasilske vaje, na mladinske sestanke in izlete v toplice. Ko je hodila še v šolo, je bila na izletu v Puli, od takrat pa ni bila več na morju.

Povedala mi je še, da so imeli njeni starši sedem otrok. Le najmlajši je doma, dva sta v Nemčiji, drugi so kot rejenci pri različnih družinah. Enega so dali od hiše, ko je bil star šest mesecev. Staršev ne obiskuje. Poročila se bi samo s „ta pravim“. Ta pa ne sme zapravljati ne kaditi in piti.

Vse to sem zvedela od naše Sonje.

Mara Prosnik

priponbe na predlog sporazuma

Dosedanje razprave o predlogu samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v tovarno perila Labod lahko ocenimo kot uspešne. Doslej je komisija dobila 45 pripomb in predlogov k posameznim določilom sporazuma. Da bi vzpodbudili nadaljnjo razpravo, vas seznanjamo z nekaterimi pomembnimi pripombami:

– Status skupnih služb ni dovolj jasno določen. Po zakonu o konstituiranju organizacij združenega dela skupne službe, organizirane tako, kot to določa predlog, ne morejo biti podpisnice sporazuma. Obenem se postavlja tudi vprašanje pravic delegacije skupnih služb v centralnem delavskem svetu.

– Člen 16 naj bi določal eno ali drugo vrsto odgovornosti za obveznosti OZD. Kot izhaja iz 55. čl. že omenjenega zakona, se lahko v sporazumu določi subsidiarna odgovornost. Če ta ni določena, so vse TOZD že po zakonu solidarno odgovorne za vse obveznosti OZD.

– Samoupravne sporazume, ki se sklepajo na podlagi družbenih dogovorov in drugih predpisov, sprejemajo TOZD z

večino glasov svojih delavcev. Generalni direktor je lahko le pooblaščen, da v imenu TOZD podpiše sporazume (čl. 28).

– Pristojnosti centralnega delavskega sveta bi kazalo ponovno predelati. Predvsem določila pod c, f in g (čl. 31).

– V 34. členu bomo morali precizneje določiti, kdaj je sklep sprejet, če tudi ponovno usklajevanje stališč ni bilo uspešno.

Komisija za samoupravne odnose in notranjo zakonodajo delovnih organizacij pri SOB Ptuj je dala precej pripomb, ki se tičejo vsebine in formulacije posameznih členov pa tudi njihove skladnosti s statistarnim sklepom oziroma bodočim statutom TOZD. Med pripombami te komisije so najpomembnejše naslednje:

– Člena 57 in 58 predloga sporazuma, ki govorita o dohodku in interni razdelitvi sredstev po TOZD, sta po njihovem mnenju potrebna ponovne proučitve. Gre za to, da pripada dohodek, ki ga ustvarjajo delavci v TOZD, v celoti TOZD, te pa se lahko dogovorijo, da del svojih sredstev združujejo v skupnih skladih podjetja – OZD. Pripomba se nanaša tudi na način sestavljanja zaključnega računa v zvezi z določbami zakona o ugotavljanju in obračunavanju celotnega dohodka in dohodka v TOZD.

– V zvezi z gornjo pripombo je treba seveda obenem obravnavati 62. člen sporazuma, ki govori o združevanju sredstev.

– V sporazumu bi morali po mnenju komisije podrobneje navesti postopek pred notranjo arbitražo. Isto velja tudi za 84. člen, ki govori o postopku pred samoupravnim sodiščem.

S tem sestavkom smo vas želeli obvestiti o doslej zbranih pripombah in vas obenem vzpodbuditi k razmišljanju o tem tako pomembnem samoupravnem dogovoru.

Predlagajte, povejte svoje mnenje in pripombe! Komisiji za samoupravno pravo in vsem nam bo to v veliko pomoč. Svoje pripombe naslovite na komisijo za samoupravno pravo, splošna služba Novo mesto.

Za komisijo
Milan Bratož

srajce dior

Prve srajce, izdelane po licenci znane modne hiše Christian Dior iz Pariza, so prišle iz novega proizvodnega traku. 1. avgusta letos se je pričela skupina 20 delavk uvajati za proizvodnjo teh srajc. Tega dne so se vse nekako nelagodno počutile na novem delovnem mestu. Čeprav je šlo skozi njihove roke že nešteto modelov srajc, je bil za njih Dior precejšnja neznanca. Iz obrazov smo lahko razbrali zaskrbljenost in zamišljenost. Tudi z brigadirji ni bilo nič bolje.

Ta negotovost pa je hitro minila. Prvi uspehi so jim vrnil zaupanje v njihovo znanje in sposobnost. In sedaj same pravi, da bodo naše srajce Dior boljše od pariških.

novi delavci

Po nekajmesečnem premoru smo v TOZD Libna Krško ponovno pričeli priučevati delavke-novinke. Praktično smo jih preizkusili v dveh skupinah.

Uspešno je opravilo izpit 16 delavk, 8 pa preizkušnje ni opravilo. Teoretičnega znanja nismo preizkušali. Vse novinke so končale 7 ali 8 razredov osnovne šole, njihova starost je med 15 in 17 let. Brigadirji potrebujejo v svojih brigadah 20 delavk. Te potrebe so nastale zaradi bolniških in porodniških dopustov. Tako bomo morali pospešiti priučevanje teh 16 delavk, da zadovoljimo potrebe po brigadah.

Dogovorili smo se, da nas bodo z delom zalagali brigadirji po predhodnem dogovoru o potrebah priučevanja na posameznih operacijah. Razmere in potrebe po delavkah so trenutno take, da bomo v najkrajšem času zopet pričeli priučevati nove skupine delavk-novink. Mimo tega pa moramo izpolniti plan: 400 delavcev v TOZD Libna Krško.

Lidija Hočevar

Novoustanovljena brigada „Dior“ se že lahko pohvali s prvimi uspehi. Srajce, narejene po licenci te velike hiše, pa prav gotovo ne bodo za vsak žep... (Foto: S. Dokl)

iz vsakdanje prakse demokra- tičnost vodenja

Intenzivnost dela, moderna in vedno bolj zahtevna tehnologija, ljudje — posamezniki v delovnem procesu, vse to nam vsiljuje razmišljanje o naših medsebojnih odnosih. Vsakdo izmed nas dela in ustvarja v določeni skupini: delavci v proizvodnem procesu v brigadah, drugi pa v posameznih službah in oddelkih. Vsako tako skupino vodi njen vodja. In ravno vodji in njegovemu načinu vodenja, demokratičnega vodenja, bi radi posvetili nekaj besed.

Razviti in utrditi demokratične odnose v skupini je prvo in najvažnejše pravilo. Težko si namreč zamišljamo, da bi bila katerakoli skupina (tudi samoupravni organ) uspešna, notranje skladna in ustvarjalna brez resnično demokratičnih odnosov. To velja še posebej za našo družbo, kjer je samoupravljanje temeljni družbeni odnos.

Kaj vključujejo demokratični odnosi v skupini? Ne le formalno, ampak tudi dejansko enakopravnost vseh članov pri razpravljanju in odločanju. Vsak član skupine, ne glede na to, kakšno funkcijo, položaj in izobrazbo ima, mora svobodno izražati svoje misli, zasluži pozornost drugih, kadar načena probleme in daje predloge, biti mora deležen upoštevanja in spoštljivega oziroma tovariškega odnosa vodje in celotne skupine. To demokratičnost lahko bistveno okrne vsak podcenjevalen odnos vodje, vsako zasmehovanje zaradi okornosti ali nerodnosti v izražanju misli in vsak organiziran pritisk manjše notranje skupine na člane.

Razviti demokratične odnose v skupini pomeni razviti sproščeno tovariško vzdušje, ugodno ozračje, v katerem se člani skupine med seboj spoznajo in povežejo v delovno skupino, ki bo kot celota nosila težo dela in odgovornosti. Marsikateri vodja tega ne zna ali pa se mu ne zdi potrebno, pozneje pa občuti posledice. Včasih pa vodja tega tudi noče, ker se zanese le nase in na ožji krog sodelavcev, ali pa zato, ker mu je določena skupina le formalnost, ki jo zahteva organizacija dela, statut, pravilnik itd.

Odkrijmo naslednjo resnico: vsako delo, še posebej kolektivno, mora biti dobro organizirano. To na videz enostavno in samo po sebi razumljivo pravilo zahteva mnogo: predvsem to, da je vodja (ali ožje vodstvo) skupine dober organizator, ki zna delo načrtovati, predvideti vmesne težave in ovire, pravilno porazdeliti delo ter usmerjati njegov potek in izvrševanje.

Načrtovanje pa zahteva od vodje, da delo temeljito pozna, da vidi, kje so problemi, ki jih je treba reševati, kaj je bistveno za nologe, ki jih moramo izpolniti. Pravilna porazdelitev dela zahteva tudi poznavanje ljudi in njihovih sposobnosti. Usmerjati akcijo pomeni ne le usklajevati delo posameznikov, ampak jim tudi dajati potrebno moralno oporo in vzpodbudo v težavah in malodušju ter ustrezno svetovati. Nič čudnega torej, če si po navadi želimo vodjo, ki je dober organizator in ki „se spozna na stvar“.

Ko govorimo o vzpodbujanju in motiviranju sodelavcev, se moramo zavedati, da ima vodja

pomembno vlogo. Večja ali manjša delovna zavzetost, polet, samoodpoved in pripravljenost za premagovanje naporov niso le rezultat osebnega vpliva vodje oziroma organizatorja skupnega dela. Človek potrebuje pri delu še mnogo več. Videti mora smiselnost in uspešnost svojega in kolektivnega dela, ker le to daje smisel naporom in vpliva voljo do dela.

Organizirano delo pozna tudi osebno in kolektivno odgovornost in se nanjo sklicuje, kadar preverjamo, ali so bile in kako so bile naloge opravljene. Vodja mora krepiti kolektivno zavest in odgovornost. V demokratičnih odnosih vodja ni nekdo nad skupino ali zunaj nje, ampak je njeno notranje gibalno — prvi med enakimi.

Če bi torej povzeli lastnosti, ki si jih najbolj želimo pri človeku, ki dela z nami in nas na tak ali drugačen način vodi, bi lahko povedali naslednje:

- demokratičnost kot nasprotje samovolje,
- organizacijske in delovne sposobnosti,
- pravilen odnos do sodelavcev, do sočloveka sploh,
- osebna zrelost, zaradi katere uživa ugled med drugimi.

Večina teh sposobnosti je takih, da jih lahko v sebi razvijamo in izpopolnjujemo. To je nenehen proces samovzgoje, ki ob ugodnih zunanjih pogojih in z našim načrtnim hotenjem lahko traja vse življenje, vse dokler ima človek v sebi nekaj mladostnega stremjenja, notranjega poleta in zdravih ambicij.

Ali ni spoznanje o tem tudi odkritje ene izmed tako imenovanih „notranjih rezerv“?

srečanje upokoencev iz novega mesta, krškega in ptuja

Lepo in prijetno je bilo tisti dan. Žal bi mi bilo, če bi ostala doma. Zopet smo se srečale stare prijateljice in bivše sodelavke. Z nekaterimi se že več let nismo videle. Veliko smo si imele povedati o našem sedanjem življenju. Tudi z drugimi upokojenkami iz Krškega in Ptuja smo se seznanile. Obiskali smo oba obrata. Ptujске upokojenke so bile zelo prijazne. Pohvalile so našega direktorja. Ena mi je rekla, da je dober človek, ki misli tudi na druge. Tudi mi, Labodovi upokojenci, mislimo tako. Ne vemo pa, kako mislijo sedanji delavci o nas in o našem izletu v Ptuj. Nekaj je bilo slišati, da nekateri niso odobravalni našega izleta.

Tudi me smo bile mlade. delale smo v težkih časih, majhna je bila naša plača. Mislim, da smo zaslužile to, da sedaj nismo pozabljene. Vsi delavci kolektiva Labod naj se zavedajo, da danes delajo v novih prostorih in imajo boljše pogoje, kot smo jih imeli nekoč.

Želimo, da bi potem, ko boste upokojeni, živeli še lepše, kot živimo danes me. Lepo bi bilo, da bi se vas generacija, ki bo prišla za vami, s hvaležnostjo spominjala. Vsi vemo, da tovarne ne gradimo le zase, pač pa tudi za tiste, ki prihajajo za nami.

Vsem, ki ste prispevali k temu, da je bilo naše srečanje prijetno, se lepo zahvaljujemo.
Francka Knafelj
upokojenka

Upokojenci vseh treh tovarn so si z zanimanjem ogledovali proizvodnjo v TOZD Delta. (Foto: Kosi, Ptuj)

težave našega časa

Oj, čas presneti, dandanašnji! Poln si smeti. Tistih, ki jih pometamo pred drugimi pragi, tistih, ki so se nabrale pred našim pragom, in tistih pravih, ki jih ustvarjamo vsak dan ob delu v proizvodnji, pisarnah in drugje. In glejte, te zadnje nedolžne krpice in papirčki, kolutiči od sukanca in papirne cevi od bal blaga so nam pričeli greniti življenje.

Najprej so bile razstresene po vsem dvorišču. To ni lepo, smo dejali. V vreče z njimi! Pa je bilo vreče težko zavezati in sapica nam jih je spet lepo raznašala naokoli.

Modre glave so stopile skupaj in odločile: Rešitev so kontejnerji in železne skrinje, lepe, opečnato rdeče barve. Pa smo jih kupili. Določili smo jim mesto na sredi dvorišča, si za-

dovoljno pomeli roke in zbrisali iz naših knjig en problemček.

Pa je nesreča hotela, da nismo mislili na to, kako bomo v te velike, lepe in visoke škatle stresali smeti. Pa kaj bi si belili glave s tem, so ugotovile modre glave.

„Narediti je treba podest in bo vse v redu“.

In naredili so nam podest. Ne enega, dva! Enega za Novo mesto, drugega za Krško. Res lepo sta narejena. Železna sta, lepo pobarvana in sploh – čudovita!

Pa še ni bilo miru! Podesta sta različna. V Novem mestu je ostal tisti, ki je bil namenjen za Krško, in vreče s smetmi spet ne morejo brez večjega truda v shrambo. In tako se zabavamo s smetmi. Tisti v TOZD in „ostali“.

Morebiti bomo pa le še dočakali, da bodo nesrečni podest, last Krčanov, naložili na kamion, ga izročili pravemu lastniku in zamenjali za pravega – našega, novomeškega.

„In kaj je pri tem tako hudega?“ boste vprašali. Samo to, da ne poznamo „hišnega reda“! Glavni del te „smetarske vojne“ je nastal zaradi tega, ker snažilke ne morejo tovoriti tako zajetnih vreč smeti do smetnja-

kov, saj so zanje res pretežke. Pa še po nepotrebnem se mučijo! Njihova naloga je namreč počistiti, spraviti smeti v vreče in jih pustiti pred vhodom v skladišče pomožnega materiala. Od tu naprej pa so dolžni poskrbeti za smeti delavci v skladišču.

In kaj sedaj, modre glave? Prav je, da so vse „naprave“ prilagojene ženski, saj so v tovarni v večini. V našem primeru pa bi bilo skoraj ceneje, učinkoviteje in predvsem manj razburljivo, če bi vse to prilagodili za prevoz z viličarjem.

JOŽE Mali

kaj storiti za večjo aktivnost mladine

Mladinski aktiv TOZD Libna v Krškem šteje približno 200 članov. Po pravici povedano je aktivnost mladine zelo majhna, oziroma ni takšna, kakršno bi želeli, čeprav imamo vse pogoje, da bi lahko živahno delali, tako družbenopolitično kot na športnem in kulturnem področju.

Zakaj je tako in kaj je vzrok takemu stanju?

Veliko mladih je sicer v samoupravnih organih in tudi v družbenopolitičnih organizacijah, vendar opažam, da niso dovolj aktivni; še bolj pa je zaskrbljujoče dejstvo, da se ne vključujejo v razne razprave. Zastavlja se vprašanje, ali smo brez problemov, ali pa nas tako delo ne zanima. Res je, da je večina članov našega mladinskega aktiva iz oklice Krškega in da so vezani na prevoz v tovarno. To prav gotovo otežuje delo, ne smemo pa se s tem opravičevati. Če pogledamo strukturo zaposlenih v tovarni, vidimo, da smo tovarna mladih. Tudi program, ki smo si ga zastavili v začetku leta, je bil tak. Doslej smo uresničili majhen del tistega, kar smo si zastavili. Pretežno smo se udeleževali na športnem področju: udeležili smo se mladinskih športnih iger in občinskih delavskih športnih iger.

Uspehi na tem področju našega delovanja so bili dobri in posamezniki so se celo odlično odrezali. Ti uspehi nas morajo vzpodbuditi, da z enako vnemo poizkusimo tudi drugje. Uspeh prav gotovo ne bo izostal.

Alojz Hruševar

srajca in njena zgodovina

Ali veste, da je srajca stara že več kot 3500 let? Že stari Asirci in Babilonci so nosili pod volneno obleko bombažno „srajco“. Kasneje v času starih Grkov in Rimljanov, je bila tunika tisto oblačilo, ki je bila obenem srajca in obleka. V srednjem veku ne zasledimo srajce, kakršno poznamo danes; takrat so nosili kratko „srajco“ z eno naramnico, tako da so bila prsa pod desno ramo gola. To srajco so imenovali tudi „robača“, ker je bila podobna velikemu robcu.

V renesansi, posebej v 14. in 15. stoletju, so namenili oblačilom posebno pozornost. Italija, zibelka renesanse, romantične ljubezni, Boccacciovih zgodbic, Dantejeve Božanske komedije in Michelangelovega Mojzesa, je postala središče ljubezni do vsega lepega in ljudskega. Bogati Firenčani, Benečani in Rimljani so posvečali posebno pozornost oblačenju. Takratni znanstveniki, umetniki in trgovci so jemali modo prav tako resno kot jo jemljemo mi danes. V takšnih razmerah je moška srajca dobivala razne oblike. Modeli so bili zelo pestri, z raznimi dodatki, volančki, gubami itd.

Franoski kralj Ludvik XIV. (1661-1715) je s svojim temperamentom tudi dal pečat modi. Na njegovem dvoru je imela moda visoko mesto. Na eni izmed slik iz 1670 leta nosi Ludvik XIV. zelo elegantno srajco z zelo velikim ovratnikom, pripognjenim na ramenih. Srajca je bogato okrašena s čipkami. Rokavi so zelo široki in okrašeni z volančki, ki so zelo gosto nabrani ter okrašeni z rdečo somotno vrstico. Krasita jo še dva velika somotna metuljčka, eden nad komolcem, drugi pa nad zapestjem. V pasu je srajca mehko nabrana. Čez takšno srajco je nosil kratek telovnik.

Tako je srajca iz skromne „tunike“ in „robače“ postala elegantnokraljevska oblačilo.

V 19. stoletju moda že strogo opredeljuje modele in material za moške srajce. Londonski kreatorji se v tem času navdušujejo za srajco z lepljenim, poškrabljenim ovratnikom. V drugi polovici 19. stoletja pa že začno serijsko proizvodnjo srajc.

Največji pomen pa je srajca dobila po drugi svetovni vojni, ko je postala oblačilni predmet, ki ga nosi vsak moški, ne glede na položaj, ki ga zavzema v družbi. Tako je srajca tudi odsev udobja in dinamičnosti današnjega časa.

Miro Štimac

Na letošnjem jesenskem zagrebškem velesejmu je bil naš paviljon vedno poln strank. Opravili smo dober posel, ki nas obvezuje k pravočasni in kvalitetni proizvodnji. Na sliki: šopek srajc v našem razstavnem paviljonu. (Foto: Mirko Vesel)

BASEN ZA DANAŠNJI ČAS

Na livadi sredi gozdička si mlad zajček brusi zobe. Mimo prihlača jež in ves začuden vpraša: „Zajček, zajček, kaj pa počneš?“ Resno, zelo pomembno in kar malo zviška odgovori zajček: „Zobe si brusim, da bom volka požrl!“ Ves presenečen zagodrnja jež bolj zase kot zajcu: „Glej, glej, kakšen junak!“ In nadaljuje svojo pot.

Nedolgo zatem se primumka okoli grmovja lisica. Že od daleč opazi nenavadno početje zajčka. Počasi se mu približa in začudeno vpraša: „Ja zajček, kaj pa delaš?“

Presenečen, da je že drugič slišal podobno vprašanje, se zajček izprsi in važno odgovori: „Zobe si brusim, da bom volka požrl!“

Prebrisana zvitorepka ni prezrla važnega obnašanja

mladega zajčka. Mislila si je svoje in nadaljevala pot.

Dohitela je ježa in ga vprašala, če je videl zajčka. Čudita se, odkod zajčku misel, da bo požrl volka. „Kakšna hrabrost“, sta se čudila. Po kratkem posvetovanju se odločita o vsem obvestiti volka. „Da bo vedel kaj ga čaka“, sta menila.

Volk sprva ni verjel svojim ušesom. Sklenil je sam pogledati kaj se dogaja. Napoti se proti gozdnjasi, da poišče zajca. Ko ga najde, se zajček malo zmede, nekaj zamrmra predse in nekoliko manj odločno nadaljuje z brušenjem zob.

„Kaj pa delaš, zajček?“ odločno vpraša volk.

„Ja, zobe si brusim in neumnosti klatim...“ ponižno odgovori zajček.

Tako pravi basen, kjer nastopajo živali. In kako je pri ljudeh? Kdo je zajček, kdo sta jež in lisica in kdo je volk?

Uganite!

B. KRAIGHER

(Iz glasila tovarne zdravil KRKA)

vesti

Delavci TOZD Libna so poslali podjetju Avtopromet Gorjanci protestno pismo. V pismu izražajo svoje nezadovoljstvo glede kvalitete prevozov na relaciji Kostañjeva - Krško. Gorjanci so že pred časom obljubili za to progo avtobus, v katerem ne bo treba v dežju odpreti dežnika in ne pozimi cepetati z nogami in si drgniti dlani.

V vseh TOZD in v skupnih službah velja nov dogovor o naših skrinjicah. Skrinjice bodo odpirali (sekretar TOZD in predsednik komisije za samoupravno delavsko kontrolo) vsak četrtek, odgovore pa bo objavljala komisija za delavsko samoupravno kontrolo vsak ponedeljek.

Delavski svet TOZD Ločna je na svoji seji 19. septembra obravnaval težko situacijo, ki je nastala zaradi omejitev pri dobavi električne energije. Na predlog strokovnih služb se je delavski svet odločil za nakup agregata z močjo 170 KW. Ta agregat bo omogočil nemoteno delo tudi v najtežjih situacijah.

Delavci TOZD Ločna so na zboru delovne skupnosti 12. in 17. septembra razpravljali o predlogu samoupravnega sporazuma in sprejeli statutarni sklep, s katerim začasno, do sprejetja statuta, urejajo osnovna razmerja v TOZD.

Aktivnost na novo izvoljenih samoupravnih organov v TOZD Ločna dokazuje, kako resno so se lotili dela. Do sedaj so se se stale že vse komisije, nekatere celo večkrat. Tudi delavski svet je imel že dve seji.

15. septembra je bilo v Ptujju srečanje vseh upokoencev naše tovarne. To je bilo prijetno snidenje upokoencev treh tovarn. Ogedali so si prenovljeno Delto, se pogovorili o svoji problematiki in s hvaležnostjo sprejeli sklep centralnega delavskega sveta o dodelitvi pomoči v višini 300 dinarjev. Takšnih srečanj si naši upokoenci še želijo.

Konferenca za družbeno aktivnost žensk iz Novega mesta je povabila tov. Vido Tomšič, članico sveta federacije, da je novomeškim ženam predavala o vlogi žene kot proizvajalke in samoupravljalke v luči nove republiške in zvezne ustave. Predavanje je bilo dne 2. 10. 1973.

Iz TOZD Ločna se je predavanja udeležilo 11 predstavnic samoupravnih organov in političnih organizacij v TOZD ter predstavnik sindikalne podružnice.

Predavanje je bilo zelo zanimivo. Nakazanih je bilo več konkretnih napotkov, kako naj se žene aktivno vključijo v prenašanje ustavnih načel v prakso na področju socialnega položaja delovnega človeka itd.

Letos smo iz TOZD Ločna in skupnih služb poslali na zdravstveno okrevanje 17 otrok naših delavcev. Otroci so letovali v Piranu, Fazanu, Rakitni in Debelem rtiču. Stroški za letovanje-okrevanje otrok znašajo 8.260 dinarjev.

Komisija za kadre pri TOZD Libna Krško je na svoji zadnji seji podelila še tri štipendije oziroma posojila, in sicer: Margiti Blažekovič - upravna administrativna šola, I. letnik, Željku Novaku - TSS Krško - elektro šibki tok, IV. letnik in Mariji Beribak - TSS Kranj - konfekcijski oddelke, I. letnik. Vsem štipendistom želimo v šoli velike uspehe!

labod

LABOD je glasilo delovne skupnosti Tovarne perila LABOD Novo mesto, izhaja vsako drugo sredo v mesecu v nakladi 1500 izvodov. Ureja ga uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik: Milan Bratož. Tehnični urednik: Marjan Moškoni. Stavek, filmi in prelom - ČZP Dolenjski list, tiska - KNJIGOTISK, Novo mesto